

публікаціях у фахових виданнях, а також у відповідних розділах навчально-методичного посібника;

– за результатами проведеного у 2017 році дослідження підготовлено й опубліковано **19** статей і **4** тез, позапланово видруковано монографію (В.Г. Редько), **5** підручників і **10** навчальних посібників, **1** методичні рекомендації. Підготовлено до видання рукопис «Концепції компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи» (2,0 д.а.); взято участь у **10** масових заходах.

ГОТОВНІСТЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОВОЛОДІННЯ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНИМ ЗМІСТОМ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

В. Г. Редько, докт. пед. наук; І. А. Сушко

Навчання іноземної мови у початковій школі розглядається як перший ступінь загальноосвітнього навчального закладу, який різнобічно співвідноситься з освітніми галузями основної та старшої школи, що засвідчує про його цільове спрямування, неперервність і наступність у всьому шкільному курсі.

Основними напрямками трансформації змісту навчання на цьому етапі відповідно до компетентісної парадигми уявляються такі: а) дидактичне переосмислення сутності навчального матеріалу під кутом зору його актуальності, доцільності, доступності, відповідності іншомовним комунікативним потребам учнів, їхнім віковим можливостям, достатності для забезпечення іншомовних комунікативних намірів, окреслених навчальною програмою; б) визначення значущих для молодших школярів зв'язків вивченого матеріалу з життєвою практикою, з навчальним досвідом, набутим під час оволодіння іншими шкільними предметами, що асоціюється з рівнем його прагматичності – сферами використання у реальних умовах спілкування; в) забезпечення ефективної активізації та сприяння засвоєнню учнями доцільно дібраного мовного матеріалу в різних видах мовленнєвої діяльності через умотивування навчальних дій і використання оптимальної системи вправ і завдань та дидактично доцільних допоміжних засобів; г) сприяння усвідомленому оволодінню учнями способами діяльності з іншомовним матеріалом у межах певного кола понять, явищ, процесів, об'єктів, фактів, зокрема сфер і тем спілкування, змісту мовного і мовленнєвого матеріалу, правил, інструкцій тощо, які доступні для розуміння та узгоджуються з їхніми віковими потенційними можливостями.

Дидактичне поняття «початкова школа» в Україні визначається 1–4-им класами як першим ступенем загальноосвітнього навчального закладу. За результатами психологічних досліджень, це саме той етап активного психофізіологічного розвитку особистості дитини, який знаменує важливі вікові психічні зміни в її житті. Кожен рік перебування в школі дітей молодшого шкільного віку характеризується значними

якісними трансформаціями в різних сферах їхньої розумової діяльності. Вони по-різному відбиваються в пам'яті, поведінці, мисленні, мовленні, мотивах, діях, інтересах, ставленнях, оцінках тощо. У зв'язку з цим, *досліджуючи дидактичні та методичні засади компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі, не варто узагальнювати наукові положення, що можуть бути характерними для навчальної діяльності всіх учнів цього віку, а дотримуватися принципу їх диференціації відповідно до психофізіологічних особливостей дітей кожного класу, оскільки до цього зумовлюють активні зміни в їхньому психічному розвитку, і те, що властиве першокласникам, не завжди може бути адаптивним для четвертокласників і об'єктивно даватиме різний результат.* Наші узагальнення та висновки базуються на результатах наукового аналізу психологічних, дидактичних і методичних джерел й адаптуються до предмету дослідження на основі здобутих науковими співробітниками відділу емпіричних даних, зокрема за результатами спостережень і проведених анкетувань учителів іноземних мов 8-ми областей України, у тому числі експериментальних навчальних закладів відділу навчання іноземних мов та Інституту педагогіки НАПН України: загальна кількість респондентів склала 207 осіб.

Зміст навчання іншомовного спілкування учнів початкової школи ґрунтується на єдності предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на ідеях оволодіння іноземною мовою у контексті міжкультурної парадигми, що передбачає взаємопов'язане засвоєння мови і культури народу, мова якого вивчається. Такий підхід зумовлює формування в учнів готовності до міжкультурної комунікації у межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, окреслених навчальною програмою та відповідно до визначеного нею мовного матеріалу.

До найважливіших для вивчення іноземних мов психологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку можна віднести питання їхнього інтелектуального розвитку, здібностей, мислення, пам'яті та використання її можливостей, механізмів говоріння, пізнавальних інтересів, уваги, сприймання, розвитку вольових якостей, надання пріоритетів формам і видам навчальної роботи, уміння організовувати та оцінювати власну діяльність тощо.

Дидактико-когнітивними чинниками раннього навчання іноземної мови є новий рівень розвитку практичної та пізнавальної діяльності молодших школярів, готовність до свідомого оволодіння іншомовним навчальним матеріалом, удосконалення мовних здібностей у процесі спілкування, набуття мовного досвіду та відчуття мови, подальший інтелектуальний розвиток, усвідомлення власної траєкторії розвитку, а у зв'язку з цим і використання відповідних механізмів засвоєння навчального матеріалу, формування організаційних, загальнономовленневих, загальнопізнавальних, контрольних-регулювальних та оцінювально-результативних умінь, здатність до рефлексії.

Соціальними чинниками успішного навчання іноземної мови дітей молодшого шкільного віку є створення доброзичливої психологічної атмосфери у процесі навчання, відсутність негативних стереотипів щодо інших народів і країн, мова яких вивчається, готовність до сприйняття нової соціокультурної

інформації та формування на цій основі толерантності, поваги до людей різних національностей, набуття певного рівня міжкультурної іншомовної компетентності, зокрема формування комунікативної поведінки відповідно до ситуацій та умов спілкування іноземною мовою.

Зазначені особливості можуть слугувати науковим підґрунтям для створення моделі компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Т. К. Полонська, канд. пед. наук

Формування іншомовної мовленнєвої компетентності учнів початкової школи, яка є невід'ємним складником комунікативної компетентності, включає взаємопов'язане і збалансоване оволодіння компетентностями в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіюванні, говорінні, читанні й письмі). Стисло розглянемо особливості організації компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов початкової школи відповідно до видів мовленнєвої діяльності, кожен з яких потрібно розглядати як мету і засіб навчання.

Формування іншомовної компетентності в аудіюванні передбачає набуття учнями знань, формування аудитивних навичок і розвиток аудитивних умінь, а також психофізіологічних механізмів аудіювання. На першому етапі навчання іноземної мови учнів потрібно навчити впізнавати на слух і розуміти засвоєні ними лексичні одиниці та мовленнєві зразки, а також короткі тексти, побудовані на знайомому матеріалі, і відповідно реагувати на почуте. Для формування компетентності в аудіюванні доцільно використовувати *вправи*: 1) для формування мовленнєвих (слухових, лексичних і граматичних) навичок аудіювання; 2) для розвитку мовленнєвих умінь аудіювання; 3) для розвитку мовленнєвих механізмів аудіювання.

Формування іншомовної компетентності в говорінні (усномовленнєвому спілкуванні) всебічно залежить від умов, у яких воно здійснюється, і які неодмінно потрібно враховувати у процесі його навчання: 1) мету і зміст спілкування; 2) особливості комунікантів: їхній вік, життєвий і мовленнєвий досвід, рівень навченості, соціальний статус; 3) мотиви усномовленнєвої діяльності тощо. Оволодіння цим видом діяльності на початковому етапі (1–2 класи) має здійснюватися лише на опрацьованому мінімальному матеріалі, ускладнення тематики мовного і мовленнєвого матеріалу для говоріння доцільне лише у 3–4 класах.

Формування іншомовної компетентності в читанні в початковій школі ставить за мету оволодіння учнями таким умінням, завдяки якому вони зможуть сприймати необхідну змістову інформацію, а всі супутні мовні та технічні труднощі не перешкоджатимуть перебігу всього процесу. Важливим для навчання читання вважається перший рік вивчення іноземної мови, коли учні, засвоюючи вимову,